

Fenomén evangelikalismu ve světě

Evangelický luterský teolog Jaroslav Vokoun napsal: „Evangelikál je křesťan, který věří tomu, co má evangelík ve svých vyznáních víry“. To je v podstatě pravdou a evangelikalismus není novinkou, inovací a výstředností posledních desetiletí. Je to hnutí, které se snaží ve víře vykládat Bibli a aplikovat ji na život křesťana i současného světa.

Rozhovor o každém tématu je užitečné začít jeho jasným vymezením. To můžeme v mnoha případech udělat, ale v případě evangelikalismu to není jednoduché. Zmíněné slovo se stalo sběrným termínem pro duchovní hnutí, které má v sobě silné jednotící prvky, ale v řadě věcí ponechává širokou diverzitu.

Začněme u etymologie termínu „evangelikální“. Toto slovo znamená „vztahující se k dobré zvěsti – k evangeliu“. Řecký kořen tohoto slova používá Nový zákon k označení zvěsti, kterou apoštolé hlásali a po nich v hlásání pokračovala církev. Ve znění „evangelijní“ či „evangelický“ můžeme potkat toto slovo v dokumentech a spisech církví vzešlých z reformace i v církvi katolické.

Mnozí jste se setkali s tím, že v českém a slovenském prostředí se slovo „evangelikální“ používá jako označení pro křesťanství probuzenecké, obnovné, navazující na apoštolské učení, na církevní otce a na různé obnovné proudy v křesťanských církvích. Žel, někdy je zneužíváno pro označení různých fundamentalistických a separatistických proudů. V anglosaském prostředí slovo „evangelical“ je výrazem pro „evangelický“. Obecné evangelictví se ve Velké Británii a v Americe označuje jako protestantismus a evangelikální hnutí užívá termín „evangelical“. Reformace 16. století vedená Lutherem, Zwinglim a Kalvínem používala slovo evangelický také jako synonymum slova protestantský. V anglikánské církvi se postupně začalo slovo „evangelical“ používat k označení některých frakcí – tzv. low church, oproti anglo-katolizujícímu křídlu (high-church). Tito episkopální, anglikánští evangelíci či evangelikálové se obraceli k reformaci a čerpali z jejích zdrojů.

Další náplň tomuto termínu přidala silná hnutí pietismu uvnitř německého luterství (např. Philipp Spener a August Franke). Celosvětově známým se stal vliv Zinzendorfa a tzv. Moravských bratrů, kteří pomohli k obnovení světové misie. Připojuje se metodismus a Severní Amerikou i Evropou procházejí vlny velkých duchovních probuzení 18. a 19. století. Tyto proudy, na rozdíl od „mrtvé ortodoxie“, hledaly duchovní obnovu v evangeliu, studovaly Písmo, věřící se modlili se, volali k obrácení, uctívání a posvěcení života. Jonathan Edwards, bratři Wesleyové, Whitfield a další podtrhují důrazy na osobní rozhodnutí pro Krista, duchovní zkušenosti a nazývají se evangelikály (evangelíky). Odmítají spasení pouze na základě členství v církvi a přijímání svátostí. Vyzývali všechny pokřtěné a ty, kteří se narodili „ve smlouvě“ – v křesťanských domovech, aby činili pokání a odevzdali v pokání svůj život Kristu. To pro ně byla evangelijní cesta k odpuštění hříchů a získání věčného života.

Dalším charakteristickým rysem evangelikalismu se stala reakce na liberalismus 19. století. Evangelikálové se obraceli k Bibli, k církevním otcům, k reformaci a odmítali destrukci apoštolského učení. V Americe se někteří seskupili, aby apologeticky bránili biblické učení. Začali vydávat sešity pod názvem „The Fundamentals“ – fundamenty, základy (1910-1915). Za tyto základy považovali víru v nadpřirozeno, včetně zázraků, Trojici, božství Ježíše Krista, jeho narození z Panny a tělesné vzkříšení. S tím bylo spojeno podtržení bezchybnosti a autority Bible. Z dobře myšlených začátků se postupně do evangelického – evangelikálního prostředí dostal vliv fundamentalismu. To, co začalo zápasem o vymezení věroučných základů víry, začalo zacházet za určité hranice. Někteří v Bibli hledali věci, které Bible

vyučovat nechce. Hledali v Bibli kosmogonii, způsob Božího stvoření, přírodopis, zeměpis, historii a všechny části Bible, např. i obrazná zjevení a podobenství, někteří vykládali doslovně. Mezi některými se objevil jistý militantismus a arogance. Objevily se případy oddělení nejen od světa, ale také od ostatních křesťanů a silné odmítání ekumenických kontaktů a spolupráce. Není náhodou, že se rozšířila definice vyjadřující, že „fundamentalista je ten, kdo se stále na něco hněvá“.

Takové zacházení s Bibli, které např. nerozpoznávalo v Bibli různé literární druhy, se stalo pro mnohé omezující. Nemohli se s ním ztotožnit teologové a věřící z tradic luterských, reformovaných, anglikánských a dalších. Ve 40. a 50. letech 20. století se objevila zjevná reakce, která bývá označována jako „post-fundamentalismus“. Tento směr začal znovu hledat v reformaci, mezi ortodoxy, puritány a ve velkých probuzeních. V Británii a v Americe se podařilo vytvořit širokou síť pracujících na obnově konzervativního a probuzeneckého křesťanství. V USA byla založena Národní asociace evangelikálů a připojilo se k ní více než padesát konzervativních denominací, které sympatizovaly s evangelizační službou Billy Grahama. Podobně v Británii vzniká uvnitř anglikánské církve podobná asociace evangelikálů, ve které se postupně stává přirozeným vůdcem a teologem John R. W. Stott. Někdy byli tyto evangelikálové separatistickými fundamentalisty označováni jako „neo-evangelikálové“.

Evangelikální hnutí se postupně začíná dotýkat církví luterských, reformovaných, zmíněných anglikánů, přirozeně do něj spadají svobodné církve a independenti. Celé hnutí má v sobě silný misijní náboj, navazuje na biblické společnosti a misijní organizace, zakládá nové a expanduje do všech kontinentů. Důležitou roli v něm hrají evangelické aliance, které vznikají v dalších zemích a kontinentech. Postupně se vytváří Světová evangelikální aliance a silným vlivem je Lausanské misijní hnutí z roku 1974. Ve druhé polovině 20. století dochází k fenomenálnímu růstu evangelikálního hnutí. Je neseno novými probuzeními v Africe, Asii i Latinské Americe. Moderní evangelikalismus se profiluje teologicky a dále rozvíjí své misijní působení. V současné době spolupracuje se Světovou evangelikální aliancí (WEA) téměř 600 milionů křesťanů této orientace. Počet evangelikálů se odhaduje až kolem čísla 800 milionů.

V našem prostředí se obvykle ve výčtu evangelikálů dělá jedna chyba. Existují celé denominace, které se k tomuto hnutí hlásí, jako např. Církev bratrská, baptisté, metodisté, Křesťanské společenství, Apoštolská církev a Křesťanské sbory. Zapomíná se obvykle, že více evangelikálních křesťanů nalézáme také v církvích luterských, reformovaných (presbyterních) a episkopálních (anglikánských). Na světových konferencích často delegáti těchto církví převažují. Jsou to církve lidového typu, kde jsou někteří „formální křesťané“, ale potom celá řada živých a aktivních věřících. Také v církvi římskokatolické se dnes někteří hlásí k evangelikálnímu hnutí. Blízko k němu má katolická charismatická obnova.

Pokud by v našem jazykovém prostředí nebylo slovo „evangelický“ používáno pro označení lidových církví, potom by patrně nebyl vůbec používán termín evangelikalismus. Hovořilo by se o obecném protestantismu a evangelickém hnutí. Protože je termín evangelický obsazen a často pod jeho vlajkou přežívá nový liberalismus v učení či v křesťanské etice, stalo se slovo „evangelikální“ obecným označením konzervativního křesťanství, které chce brát vážně Bibli a má místo pro náboženskou zkušenost, která se nazývá různými biblickými termíny jako konverze, obrácení, pokání, znovuzrození, naplnění Duchem apod.

Dnešní evangelikalismus vypěl a v jeho řadách byli a jsou vynikající teologové a křesťanští kazatelé jako např. Harold John Ockenga, Billy Graham, John Stott, Martyn Lloyd-Jones, Leon Morris, Thomas Oden, Donald Carson, Christopher Wright, Thomas Schirrmacher

a mnozí další. Někteří označují současné evangelikální hnutí jako post-evangelikalismus. Chtějí tím vyjádřit, že je zde silný důraz na ekumenickou spolupráci, otevřený vztah k postmoderní společnosti a snaha nést evangelium současnému světu a sloužit lidem sociální prací a třeba i politickou angažovaností.

Evangelikalismus dnes ve světě zůstává hnutím a koalicí těch, kteří se stále hlásí k víře v nadpřirozeno, k Bibli jako základní autoritě v záležitostech víry a praxe života. Evangelikálové vyznávají Ježíše Krista jako Pána, Boha a Spasitele. Věří v hříšnost člověka a v záchranu, kterou vydobyl Ježíš Kristus svým utrpením na kříži, svou smrtí a vzkříšením. Kladou důraz na důležitost osobního pokání a víry (obrácení) pro spásu člověka. Zachovávají důraz na zbožný život, růst ve svatosti a učednictví. Hlásání evangelia berou jako součást úsilí o proměnu společnosti. Očekávají příchod Ježíše Krista, který přijde soudit svět a nastolit Boží království. Mnozí evangelikálové by k tomu ještě něco přidali, ale rozhodně by nic z toho neubrali. Roger Olson říká: „Kouzlo evangelikalismu spočívá ve spojení ortodoxního protestantismu, konzervativního revivalismu a mezidenominačního ekumenismu.“

V rámci evangelikalismu dnes ve světě spolupracují křesťané, kteří ve svých církvích vyznávají ještě další podružnější články, jako např. premilenialismus, amilenialismus, předurčení, svobodná vůle, křest věřících, křest dětí, kreacionismus či teistická evoluce. Jednotlivé směry spolu vedou často otevřené a až vášnivé diskuse. Přesto jsou zde zmíněné silné jednotící prvky, které spojují protestanty, ale také charismatiky, letničtí a dokonce i některé katolíky, případně pravoslavné. Obecně lze současný evangelikalismus charakterizovat jako hnutí za obnovu protestantského křesťanství. S reformací má společné základní křesťanské nauky o Písmu, Bohu, Ježíši Kristu a o spáse. Evangelikalismus se snaží o reformu reformace. Hledá kořeny a původní impulzy křesťanství v Písmu a ve spisech církevních otců. O tom svědčí důkladný výzkum raného křesťanství, patristiky a středověku. Určitá programová snaha o stavění na konzervativním učení je vyvažována důrazem na duchovní zkušenost a aktivní křesťanský život služby. John Stott to nejednou pověděl, že konzervativnost v učení musí být vždy doprovázena radikalitou v praktických aplikacích. V posledních letech je vidět i silná změna v pochopení misie církve. Jestliže dříve byl důraz položen více na evangelizaci, pak dnes evangelikální křesťané jsou v čele rozvíjení holistického pojetí misie, ve kterém je evangelizace doprovázena sociální službou potřebným.

Evangelikálové věří, že misijní zápal je nezbytný pro autentické křesťanství naší doby, stejně jako tomu bylo v dobách apoštolských. Současný evangelikalismus ekumenicky spolupracuje s ostatními křesťany. Přesto zůstává kritický k deviacím od historického křesťanství, které bývají označovány jako „neoprotestantismus“ nebo liberální modernismus. Evangelikalismus dál staví na základech křesťanského učení a zkušenosti s proměňující mocí v životech lidí. Probuzení dnes nemusí být spojováno s emocionálními reakcemi a emocionálním kázáním. Mnohem důležitější je upřímná a jasná výzva k přijetí Boží milosti v Kristu skrze pokání a víru, která směřuje ke každodennímu osobnímu vztahu s Ježíšem Kristem prostřednictvím modlitby a čtení Písma. Důležitý důraz spočívá na bohoslužebném životě, kde se křesťan setkává se svými duchovními sourozenci, uctívá Boha, slaví svátosti a čerpá sílu k životu následování a služby. Pro dnešní evangelikalismus je typická velká eklesiologická tvořivost – hledání odpovídající podoby církve pro 21. století. Mnozí dnes považují evangelikalismus za hnutí budoucnosti církve. Je třeba mnoho pokory, pilného studia, modliteb a obětí, aby toto hnutí nezplnělo a nepřispívalo k ještě větší roztržitosti církve.

Pavel Černý